

ג ל י ר נ ר ת ל ע י ר ן ב פ ר ש ת ה ש ב ר ע

ערוכים בידי נחמה ליבוביץ שנת הארבע עשרה

יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער
הסתדרות נטי מזרחי באמריקה

פרשת שמני (תשט"ו)

פרק י

א. טאלה כללית:

א. ויקחו שני בני אהרן נדב ואביהו איש מחתנו
ויתנו בהן אש וישלמו עליה קטרת
ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם.

הטוה

גויקרא ט"ז א:

ויזכר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבם אל ה' וימותו.

בבמדבר ג' ד': וימת נדב ואביהו לפני ה' בהקריבם אש זרה לפני ה'...

ג. "כ"ז מ"א: וימת נדב ואביהו בהקריבם אש זרה לפני ה'.

דעות שונות לחכמינו בהסבר חטא בני אהרן והנה מקצתם:

ויקרא רבה כ': בשביל ד' דבריהם מתו שני בני אהרן: על הקריבה ועל

ההקרבה, על אש זרה ועל שלא נטלו עצה זה מזה.

על הקריבה - שנכנסו לפני ולפנים, ועל ההקרבה - שהקריבו קרבן

שלא נצטוו, על אש זרה - אש מבית הכירים הכניסו; ועל שלא נטלו

עצה זה מזה - שנאמר "איש מחתנו" איש מעצמו עשו.

רשב"ם ד"ה ויקחו בני אהרן

קדם שיצא האש לפני ה' כבר לקחו איש מחתנו להקטיר קטרת לפנים

על מזבח הזהב, שהרי קטרת של שחר קודמת לאיברים (קדם לתמיד של

בקר) ונתנו בהן אש זרה אשר לא צוה אותם משה ביום הזה, שאע"פ

שבשאר ימים בתוב (ויקרא א' ז') "ונתנו בני אהרן הכהן אש על

המזבח" (ועין רש"י שם!); היום לא צוה ולא רצה משה שיביאו אש של

הדיוט, לפי שהיו מצפים לירידת אש גבה ולא טוב היום להביא אש זרה,

כדי להתקדש שם שמים, טיזעו הכל כי אש בא מן השמים כמו שאמר אליהו

(מלכים א' י"ח) "ואש לא תשימו" לפי שהיה רוצה לקדש שם שמים

בירידת האש של מעלה.

ד"ה ותצא אש מלפני ה': הוא "ותצא אש" של פסוק ראשון (ט' כ"ד)

כמו שפרשתי אצל (טמות י"ט ח'): "ויטב משה את דברי העם" וכן:

(טופטים י"ז ג' ד'): "וישר את הכסף לאהרן" שכתוב שני פעמים בפסל

מיכה, ששניהם אחד הם. אף כאן שני הפסוקים אחד הם, כשיצא האש

ותאכל את העולה ואת ויטלים של מזבח החיצון, כשלקחו בני אהרן

ויקריבו אש זרה על המזבח הפנימי - ותצא אש מלפני ה' להקטיר

קטרת לפנים תחילה ופגעה בבני אהרן שם ומתו ואחר כך יצאה משה

ובאה על מזבח החיצון ותאכל את העולה.

1. הסבר את ד' הדעות המובאות בויקרא רבה בעזרת ארבעת הפסוקים

שבהם מוזכר חטא נדב ואביהו.

2. לדעה ראשונה - שמתו על הקריבה - מסביר בעל אור החיים

(לפרשת אחרי מות)

נתכון להודיע שלא יחטוב אדם כי יצאה מחטבתם לפועל

(שבאמת נכנסו לפני ולפנים) אלא שנדחפו ומתו. והכונה

בהודעה זו לטלול לבל יחטוב אדם לפרוץ ולהתקרב הגם

שימות. וזה ימצא בהיות אדם בבחינת החושק שיתן נפשו על

דבר הגם שיצד שימות עליו, לזה אמר "וימותו" פרוט -

"וכבר מתו" ולא הטיגו מחטבתם להתקרב והבן זה.

(א) כיצד מפרש בעל אור החיים את חטא בני אהרן

"על הקריבה" ?

(ב) איזה קשי סבנוני בפסוק יטבעל אור החיים

על ידי פרוטו זה?

3. הסבר במה טונה הרשב"ם (גם מבחינה לטונית) מארבע הדעות

המובאות במדרש הבה?

4. לטע מה מביא הרשב"ם את הפ' טמות י"ט ח' - מה רצה להוכיח

בעזרתו, ולשם מה את הפסוקים טופטים י"ז ג-ד'.

5xx. התוכל להסביר מהי חולשת פרוטו מבחינה לטונית?

./.

6. כמה דומה לדעת רשב"ם מעמד ישראל כאן למעמד ישראל עם אליהו על הר הכרמל (מלכים א' י"ח)?

ב. המסך השאלה הכללית:
ספרא י"ז: כיון שראו בני אהרן שקדבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל אמר לו נדב לאביהו: וכי יש לך אדם שמבשל תבשיל בלא אש? מיד נסלו אש זרה והכניסו לבית קדש הקדשים.
(ד"א): אף הם בטמאתם כיון שראו אש חדשה עמדו להוסיף אהבה על אהבתם "ויקחו איט מחתתו וכו'".

1. הסבר מהו ההבדל העקרוני בין שתי הדעות האלה בחסאם של שני בני אהרן.
2. הקרוב הרשב"ם לאחת משתי הדעות האלה?
3. מה היה המניע הפנימי למעשיהם לפי דעה ראשונה?

ג. המסך הנ"ל

ר' נפתלי הרץ ויזל הבאור לויקרא י' א': נדב ואביהו גדולי עולם היו וחלילה להם לעבור בזדון את פי ה' אבל מרב שמחה נתרבבה דעתם לכנס לפניו להקטיר כל אחד קטרת סמים דקה, ולא נצטוו מפי משה, אלא מדעתם עשו, וזהו "אשר לא צוה אותם" אבל האש שנסלו היה מן מזבח החיצון כמספטו בכל יום... ואין "אש זרה" הנאמר כאן אש ממש, אלא כמו "אשה ריה ניחות" - שענינו מאכל אש, כאלו אמר "מתנת אש זרה שלא נצטוו עליה"... וסעם שלא אמר "קטרת זרה" כמו שתרגם אונקלוס "קטרת סכוסמין בוכרא" = ממוקחת סמים זרים, כי על זה לא עברו, כי הם הקטירו קטרת כשרה, ששמו אש במחתה ונתנו עליה קטרת, ולא בזכרה מתנת אש כזו בתורה לבד מיום הכפורים שמקטיר כהן גדול קטרת כזו לפני ולפני ועלין לא נאמרה להם פרשת יום הכפורים, שהרי נאמר בה (פרק כ) "אחרי מות שני בני אהרן". וזהו שפרש "אשר לא צוה אותם", שלא צוה ביום זה קטרת כזו וזוהי הזכות. ולא שעברו על לאו (פרק כ') "ואל יבוא בכל עת אל הקדש טעדין לא הוזהרו עליו".

אבל היה ראוי לקדושי עליון כנדב ואביהו להיות צנועים, באמרו "והצנע לפת עם אלוקיך" (מיכה ו' ח') ולירא מגשת אל הקדש אם לא בקראו לבוא שם, ולבלתי הביא מתן אש מדעת עצמם... לא שעברו חלילה על לאו מפורש שבתורה וכל שכן שלא עברו על מצות משה שצוה מפי הגבורה שלא להעביר אש במשכן ביום זה כדי שיתקדש שם שמים באש מן השמים, אלא מעולם לא צוה משה כן ואין זכר בכתוב מענין זה... לא חסאו שני גדולים הללו לעבור על אחת מן האזהרות המפורשות, רק עברו גבול המוסר והצניעות ובעבור גדולתן נחשב להם לעון ומתו. שוב ראיתי בתורת כהנים שאמרו הביתנו: "כיון שראו אש חדשה עמדו להוסיף אהבה על אהבה" וזה כדברינו שמרב שמחה - הוסיפו אהבה על אהבה לשרת לפני ה' בקטרת חדשה נוסף על קרבנות החנוך שהקריבו בו ביום.

השוה לדברינו אלה את דברי בעל העמק דבר על מקריבי המחתות במדבר י"ז ג' ד"ה החסאים האלה בנפשותם.

לוחסי המחתות היו באמת גדולי ישראל גם ביראת ה'. והיה מניעת הכהונה מהם - שהוא גורם לדבקות ואהבת ה' - כאש בוער בקרבתם, לא לשם שררה וכבוד המדומה, כי אם להתקדש ולהשיג מעלה זו על ידי עבודה. וגם המה ידעו אשר דבר ה' אמת בפי משה ואין להרהר אחריו חו"ש. רק הרהרו בלבם אחר רצון ה' ומסרו עצמם למסירת נפש ולמות על אהבת ה', כי עזה כמות אהבה. וכל זה מבואר במדרש שהביא רש"י ס"ז ז' ד"ה רב לכם בני לוי... שנאמר "את מחתות האנשים החסאים האלה בנפשותם..." ולכאורה אינו מבואר, מה זה תירוץ על מאתים וחמשים האיש כמה שכתוב "החסאים על נפשותם"? אלא משמעות הכתוב הזה הוא כעין מה שנאמר בנזיר (במדבר ל"א) "מאשר חסא על הנפש" - שנצטער מיין והוא כדי להשיג מעלת רוח הקדש ולהיות קדוש לה'. וזה אינו לפי ערכו, והבחינה (=הראיה) על זה, שהרי נסמא, ואמר הכתוב דמי שצער את נפשו להשיג מעלה שאינו בר יכולת להשיגה, יקרא חוטא על נפשו. והכי נמי: המה בקשו להשיג מעלת אהבת ה' ע"י עבודה, אע"ג שידעו שלא ינקו ובודאי יקוים דבר משה וזה מיקרי "החסאים האלה בנפשותם".

1. מה ההבדל העקרוני בין דעת בעל הבאור לבין כל שאר הדעות שהוא דוחה אותן?

2. הסבר מהו הצד המשותף בחסאם של בני אהרן ושל מקריבי המחתות לפי הדעות האלה?

3. היש למצוא עוד ראיות מן התנ"ך (הן בדינים, הן במקרים שאירעו) שאין להוסיף "אהבה על אהבה" בעניני קרבנות ועבודת המקדש?

תשובות וגם שאלות נא לשלוח לנחמה ליבוביץ, קדמה ירושלים 94386